suure eduga pea kõigis suuremates Euroopa linnades, parandab ta 1922. a. Helsingis enese ilmarekordi 8147,505 punktile. 1923. a. võidab K. Göteborgi näitusega ühenduses korraldatud suurtel võistlusmängudel kümnevõistluse väga tugevas konkurentsis ja tuleb 1924 a. Pariisi olümpia mängudel samal alal ameeriklaste järel kolmandaks. Viimastel aa. teotseb K. enam spordiõpetajana kui tegevsportlasena ja teda peetakse sporditehnilistes küsimustes suureks autoriteediks. K.-i nimel seisab praegu (1927) üheksa Eesti rekordit. *H. T.*

KNIPER, Stephan, sünni aasta teadmata, ordineeriti 1667 Jõhvi klk. kirikuõpetajaks; võttis 1686 osa Lindenhofi ja 1687 Pilistvere piiblikonverentsist; surn. 1687. K. olevat ise ka mõningad raamatud piiblist eesti keelde tõlkinud, mida hiljemini, piibli väljaandmisel, on arvatavasti kasutatud.

Uus Testament 1715, eess.; Recke-Napiersky I; Beise I; Paucker, Geistl., 150. *A. S-te.*

KNOOP, Ludvig (Leo), parun, puuvillatööstuse arendaja Eestis, sünniaeg teadmata, asus XIX a. s. esimestel kümnetel vaese kaupmehe pojana Hamburgist Moskva, kus teotses esiti mitmesuguste äride esindajana. Hiljemini lõi K. ühenduse Inglise puuvillatööstuse masinavabrikutega ja müüs nende masinaid Venemaal, jättes endale neis puuvillatööstuse ettevõtteis, kuhu masinad müüdud, järelevalve õiguse. Selle tagajärjel tõusis K. varanduslikult heale järjele ja Vene puuvillatööstuses tähtsaks isikuks, kelle mõju all 1850. aa. oli üle 120 puuvillavabriku. 1856. a. omandas K. Narva jõel Kreenholmi saare ja kutsus ellu Kreenholmi vabrikute osaühingu, mis 1857. a. asus puuvillaketramise ja kudumise vabriku ehitusele. Selle, praegu Kreenholmi puuvillamanufaktuuri nime all tuntud vabriku juhtimise võttis K. enda peale, pidades seda ametit kuni oma surmani 16. VIII 1894 ukj. Breemenis. K.-i juhatusel paisus see vabrik oma aja suurimaks sellealaliseks ettevõtteks Euroopas ja andis tööd ca 12.000 töölisele. — Oma ettevõtlikkuselt ja organiseerimisvõimelt on K. silmapaistvamaid ja suurejoonelisemaid tööstureid. Seistes üle 100 vabriku eesotsas, kooskõlastas ta nende tegevuse sedavõrt, et need teotsesid ühise tervikuna: ühed ketrasid ja kudusid, teised värvisid ja pleegitasid. Kreenholmi vabrik, ehkki suurim, näiteks ise riiet ei värvinud ega pleegitanud. Nii tekkis K.-i eestvõttel Venemaal n. n. horitsontaaltrust, milles veel K.-i pärijategi mõju oli tugev. — Kreenholmi vabrikute tegevuse juhtimisel pidas K. teatava määrani ka tööliste huvisid silmas: vabriku juurde asutati kool, haigla, apteek ja lastehoiukodu, mis töölistele tasuta olid tarvitada. *J. M.*

KNÜPFFER, Arnold Friedrich Johann, Eesti rahvaluule ja keele uurija, sünd. 24. VI 1777 Juuru kirikumõisas. Õppis aa. 1794—97 Jeena ülikoolis usuteadust ning selle järel Eestimaal lühikest aega kodukooliõpetajaks olnud, sai a. 1800 Kadrina õpetajaks, a. 1817 provintsiaalkonsistooriumi assessoriks ja a. 1833 Eestimaa kindralsuperintendendiks, kuid vabastati sellest ametist oma palvel 1834. a. K. valiti 1841. a. Õp. E. S.-i auliikmeks ning oli Eestimaa Kirjand. Seltsi liikmeks alates a. 1842. Peale selle oli K. tegev väga mitmesugustes komisjonides ja seltsides. Ta suri 3. X 1843. K. oli hoolas Eesti rahvaluule, ajaloo ning keele uurija. Eriti silmapaistev on K.-i tegevus rahvalaulude kogumisel, milledest küll suurem osa (üle 600 rahvalaulu) jäid trükis ilmutamata. Keele alal on K. ilmutanud rea artikleid ajakirjades (»Inland«, Rosenplänteri »Beitr.«), näit.: »Ueber die Bildung und Ableitung der Wörter in der ehstn. Sprache« (Rosenpl., Beitr. III, 1—46; VIII, 5—56), mis on esimene suurem katse eesti keele tuletusõpetuse alal. K. oli ka esimene, kes soovitas eesti k. grammatika aluseks võtta mitte ladina, vaid soome k. grammatikat ning põhjendas oma väiteid raamatus: »Bemerkungen über die Declinations- und Casusformen d. Ehstn. Sprache« (Tall., 1817, 12 lk.). Arvustavat laadi töid on: »Ausführl. Anzeige u. Beurtheilungen ueber O. W. Masing's Beitrag zur ehstn. Orthographie von einem Freunde der Ehstn. Sprache« (Pärnu, 1826, 54 lk.); »Erklärung hinsichtlich der Beleuchtung der ueber O. W. Masing's Beitrag zur ehstn. Orthographie erschienenen Bemerkungen« (Pärnu, 1827). Peale selle on K. ilmutanud rea vähemaid artikleid keeleliste küsimuste kohta. Eesti rahvaluulet, ajalugu ja mütoloogiat käsitlevad mitmed K.-i artiklid, näit. »Der Berg des Thorapilla. Ein historischer Versuch« (Inl. 1836, vv. 361—66, 377—83), »Ueber die Ehstnische Gottheit Thorapitha oder Tharapita« (Inl. 1836, vv. 133—43) j. t, mis ometi pole mingid põhjalikud uurimused.

Recke-Napiersky II; Paucker, Geistl., lk. 19, 30, 186—89; Beise I; F. J. Wiedemann, Gramm. d. Ehstn. Sprache (1875), 13 jj.; Inl. 1843, v. 412; Winkelmann II, nr. 10566; Hermann, E. kirj. ajal, 268, 286 jj.; V. Reiman, Kivid ja killud I (1907), 28 jj. *H. Pp.*

KOGERMAN, Paul, keemik, sünd. 23. XI 1891 Tallinnas, oli peale Tallinna linnakooli lõpetamist aa. 1909—11 rahva- ja ko-